

- Clive, Henry Peter (1961): „The Calvinists and the question of dancing in the 16th century“. In: *Bibliothèque d'Humanisme et Renaissance*. (2. sz.), 296 – 323.
- Delumeau, Jean (1976): *La Mort des pays de Cocagne*. Párizs: Sorbonne.
- Garrisson-Estèbe, Janine (1980): *Protestants du Midi (1559 – 1598)*. Toulouse: Privat.
- Greschat, Martin (2011): *Martin Bucer – Egy reformátor és a kor, amelyben élt*. Budapest: Kálvin.
- Heyer, Friedrich (2014): „Teológiai elmélkedés a táncról“. In: *Táncstudományi Közlemények*. (1. sz.), 54 – 68.
- Mester, Béla (2010): *Szabadságunk születése. A modern politikai közösség antropológiája Kálvin Jánostól John Locke-ig*. Budapest: Argumentum – Bibó István Szellemi Műhely.
- Phillips, J. H. (1977): „Les chretiens et la danse. Une controverse publique a La Rochelle en 1639“. In: *Bulletin historique et littéraire / Société de l'histoire du protestantisme français*. 362 – 380.
- Prevost, M. (1933): „Chesneau (Les) Libraires“. In: *Jules Balteau; Michel Prévost; Marius Barroux; Roman d'Amat; Jean-Pierre Lobies (szerk.): Dictionnaire de biographie française. VIII*. Párizs: Letouzey et Ané 1037 – 1959.
- Rochemond, de Meschinot (1872): *Origine et progrès de la Réformation à La Rochelle*. Párizs.
- Strauss, Gerald (1975): „Success and failure in German Reformation“. In: *Past and Present*. (1. sz.), 30 – 63.
- Vuilleumier, Henri (1927–1933): *Histoire de l'Église réformée du Pays de Vaud sous le régime bernois. 1–4. kötet*. Lausanne: Éditions La Concorde.
- Wagner, Ann (1997): *Adversaries of Dance: From the Puritans to the Present*. Chicago: University of Illinois Press.
- Wéry, Anne (1992): *La danse écartelée de la fin du Moyen-Age à l'âge classique*. Párizs: Champion.

Hajdú Péter Pál

Mats Ek Csipkerózsika című művének elemzése

Manapság egy klasszikus balett modernizálása már nem újdonság. De 1982-ben, amikor Ek bemutatta az első újragondolt klasszikus balettjét, a Giselle-t, akkor ez egy radikális tett volt a táncos világban

A Csipkerózsika egyike annak a három klasszikus műnek, melyet Mats Ek modern formában újragondolt. Akár nevezhetnénk trilógiának is ezt a hármast, de a Csipkerózsika stílusát tekintve inkább köthető Ek korábbi darabjaihoz, mint például a Light Begins vagy a Pointless Pastures.

Ahogy azt a romantikus baletteknél többször megfigyelhetjük, az alap történetet egy népmese adja. Mats Ek ezt a tündérmesét gondolja újra Bruno Bettelheim a meséről alkotott gondolatainak szellemében. Bettelheim az 1970-es években írja meg értekezését a népmesék pszichológiai vonatkozásairól, lehetséges mögöttes jelentéseiről.¹

Mats Ek egyik ismérve, hogy képes volt a klasszikusokat úgy újragondolni, hiába készült belőlük az évek során megannyi változat, ahogy azt kevesen merték. A megszokott romantikus elemeket teljesen eltörölte, és helyette a mai ember számára is azonosítható szerelmi történetet változtatta. Mindezt úgy tette, hogy egyaránt használta a klasszikus balett és a modern tánc formanyelvét. A Csipkerózsikával azonban egy kicsit másképp volt. A cselekmény nehezen köthető a mindenki által ismert történethez. „Ek-nek tehát nem megírni, hanem átírni kellett a történetet...”²

A Csipkerózsika-balett Aurora hercegnő történetét mondja el modern feldolgozásban. Ek modern koncepciójában Aurora hercegnő egy önfejű, modern nő, akinél a társadalmi normák visszautasítását nem egy rosszindulatú boszorkány, hanem egy drogos férfi hozza el. Aurora mély álmának oka egy drog injekció. A felépülése inkább függ valódi terápiától, mint egy herceg csókjától.

Ek darabjában Csipkerózsika, azaz Aurora hercegnő karaktere egy középosztálybeli család teljesen átlagos gyereke. Aurora száz éves álmát Ek a drog befolyásolta állapotként jeleníti meg. A len szálfka pedig egy injekcióként van ábrázolva. Aurora egy önmagát kereső, befelé forduló lány, és ez az attitűd mindaddig végigkíséri az életét, amíg nem születik saját gyermeke. A jó tündérek szerepe is teljesen más, mint az eredeti történetben. Négy női klisé, akiknek semmilyen hatásuk nincs Aurora, és a történések felett.³

A gonosz tündér szerepe azonban jóval érdekesebb Ek-nél. Jelen van Aurora születésénél, mint az átkot hozó alak, ő ismerteti meg Aurorával a drogot, és ami még érdekesebb, ő lesz az, aki iránt a lány először érez szerelemet. Ek a herceg karakterét távolabb helyezi a történésektől, szinte alig szerepel a darabban. Az egyik legfontosabb tette, hogy megöli a „gonosz” tündért, és ezzel megfosztja Aurorát a szeretett férfitől. Ek gyilkossá teszi a herceget, a jóként predesztinált férfitől elveszi a jóságát, és ennek következtében a gonosz is megszűnik gonosznak lenni. A komikus és

¹ Sorenson et. al., 2011, 242. o.

² Fuchs, 1997.

³ Sorenson et. al., 2011, 242. o.

tragikus elemek folyton váltakoznak. Mindeközben egy percre sem áll le a tánc, szólók, kettősök és meglepően ötletes csoportos táncok váltják egymást.⁴

A darab jelmez- és díszlettervét Peder Freij készítette 1996-ban. Díszlettervezői karrierjét akkor kezdte, amikor találkozott Marie-Louis Ekman-nal. Kezdetben Ekman asszisztense, majd segítkezik neki Mats Ek darabok díszleteinek tervezésében. Ek-vel közös munkájuk 1990-ben kezdődik, amikor is elkészíti a Light Begins című előadás díszletét. Emellett az ő nevéhez fűződik még olyan Ek darabok díszlet és jelmez tervei is, mint a Pointles Pastures, a Dance with the Next, a Smoke, vagy a She was black.

Ek merőben eltér a történet eredeti változatától, legyen szó az irodalmi szövegről vagy a klasszikus balett előadásról. A cím mellett azonban egyes elemek mégis emlékeztetnek bennünket Csipkerózsika történetére. Egy fiatal lány, egy herceg, jó tündérek, és gonosz tündér mind szerepelnek Ek művében is, csak kicsit másképp. Modern korba helyezi a történetet, a főhős nem egy királyi család gyermeke, hanem egy teljesen átlagos házaspár egyetlen lánya. Csipkerózsika egy kamasz lány, aki az erre az életkorra jellemző problémákkal küzd nap, mint nap. Ek a tündérmesével ellentétben nem "butítja" le a lányt ért átkot pusztán eszméletlen állapotá. Épp ellenkezőleg egy nagyon is aktív, történésekkel teli helyzetet teremt. Az átkok a függőség. Csipkerózsika drogfüggővé válik és az emiatt kialakult kissé bomlott elmeállapotban kell végigmennie a serdülőkor amúgy sem akadálymentes állomásán. Betekintést nyerünk a lány férfiakkal való kapcsolatába.

Láthatjuk, hogy a szülők miként próbálnak görcsösen beavatkozni lányuk életébe. Megismerhetjük a tündéreket, akiknek jó esetben a történelem jó irányba való terelése lenne a feladata, de ezzel szemben magamutogató, felszínes lényekként jelennek meg. Az igaz szerelem sem hiányozhat a darabból. Azonban Ek ezt is egy csavarral helyezi bele a történetbe. A szerelmi szál nem a herceg és Csipkerózsika kapcsolatát mutatja be. A lány a gonosz tündérral esik szerelembe. Annak ellenére, hogy épp a férfi az, aki megismerteti a droggal. A kettőjük kapcsolata akár egy pszichológiai tanulmány is lehetne, tele olyan döntési helyzetekkel, tettekkel, melyekkel mindnyájan találkozunk már az életünk során.

Ek egy olyan élethelyzetet mutat be a maga szépségével és árnyoldalaival, amivel a néző azonosulni tud. Nem a problémák megoldására helyezi a hangsúlyt. A helyzet felismerése és megértése a cél.

A mű egy lehetséges értelmezése

A balett még azelőtt kezdődik, hogy a kis Aurora megszületne. A középpontba szülei, a királynő és a király kerülnek. A köztük lévő ártatlan szeretet és a gyermekáldás vágya egyfajta ellentétet mutat a lányuk későbbi eléggé erőszakos kapcsolatával. Ek a koreográfia egyes részeit újra és újra felhasználja, mint például az anya és az apa tánca a prologusban később megjelenik az anya és a lány között, miközben próbálja megmenteni őt. Ek darabja nem végződik boldog befejezéssel, ezt mutatja az is, hogy a herceg varázslatos csókja sem képes felszabadítani a lányt és elfeledtetni a sötét múltját.⁵

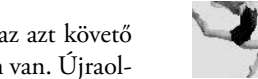
Csajkovszkij pezsdítő hangjain és Ek sötét humorán keresztül a közönség bepillantást nyerhet az emberi psziché megannyi nyugtalanító és egyben csodálatos rétegébe. A néző találkozhat halállal, szerelemmel, féltékenységgel, bosszúval és boldog befejezésekkel.⁶

„Egy tündérmese olyan, mint egy szép kis házikó, aminek az ajtajára az van írva, aknák”. Ek mondta: Minden tündérmesében van valami közös: hercegnők, boszorkányok, királyok és királynék, jó és a gonosz. De mindegyikben van mégis valami egyedi, mivel megmagyarázhatatlan

⁴ Fuchs, 1997.

⁵ Raskauskas, 2013.

⁶ N. n., 1999

dolgok történnek. A Csipkerózsikában számomra ez a rejtélyes pillanat a túske és az azt követő álom. Mit jelent ez, és mi történik valójában? Elfojthatatlan történetmesélési vágyam van. Újraolvastam a mítoszokat, legendákat, tündérmeséket, felfedezni a nyilvánvaló aspektusait, darabjaira szedni, majd újra teremteni őket – más szóval komolyan venni őket – az véleményem szerint egy nagy jelentőségű tett.⁷

Monica Mengarelli a Cullberg Balett táncosa mondta: „A Zürichi Opera körül sétálgattam. Van ott egy park, ahol a drogosok üldögélnek. Mats látott egy lányt egy padon, aki egyértelműen függő volt. A lány állapota volt a mag, ami a Csipkerózsikává nőtte ki magát. Tipikus Ek volt. Minden munkáját a körülötte lévő tapasztalások ihlették.”⁸

Ek egy nagyon fontos gondolattal szembesíti a nézőt, miszerint nem létezik előre "megírt" boldog befejezés, minden ember saját sorsának kovácsa.

A szülők

A darab Aurora anyjának szólójával kezdődik. Minimál díszlet, a lakást egyetlen asztal szimbolizálja. Már itt is megjelenik, ami később többször is megjelenik a darabban, hogy betekintést nyerhet a néző a színpad mögé. Aurora anyja mozdulataival néhol felhívja a figyelmet a határvonalakra, talán épp azért, hogy kihangsúlyozza a való és a valótlán világ közötti eltérést. Ezt erősíti az apa megjelenése is. A továbbiakban apaként és anyaként fogok utalni rájuk. Az apa a színpad mögött kezdi a táncát. Jelmezüket tekintve inkább hasonlítanak egy középosztálybeli házaspárra, mintsem egy királyi családra.

Boldog, harmonikus pár hangulatát keltik. Játékos, humoros duettjük méltán tükrözi, amit már korábban is említettem, miszerint nem a táncuk határozza meg női vagy férfi mivoltukat, hanem a karakterük.

Egzisztencia

Utalás arra, hogy nem a királyi jómód lengi körül életüket, amikor az apa egy autóval lepi meg feleségét. Az anya reakciója nem az öröm, hanem inkább a félelem, hogy nem engedhetik meg maguknak a drága holmikat. Ek talán azt figurázza ki ezzel, hogy a felszínes világi javak határozzák meg az embert, addig nem lehetünk a társadalom hasznos tagjai, amíg nincs autónk, házunk, stb.

A gyermekáldás

Az anya teherbeesése mentes a direkt szexuális utalásoktól, néhány asszociatív mozdulatból következtethetünk arra, hogy talán szexuális együttlét történik a színpadon. Az anya "hasa" az asztalból nő ki, ez egy érdekes szcenikai megoldás és egyben utalás arra, hogy gyermekáldás is szorosan kötődik a materiális, anyagi világhoz. Erre abból következtetünk, hogy az egyetlen díszletelemmel, ami az egész ház szimbóluma, az asztallal köti össze Mats Ek a gyermekáldást.

Tündérek

Változik a helyszín, egy padlótól plafonig felcsempézett üres tér jelenik meg, és itt találkozunk először az egyik tündérral. Hétköznapi külsejű alak, semmilyen konkrét mesei szimbólum nem vehető észre rajta, az egyetlen feltűnő dolog, hogy mind a ruhája, mind a haja aranyszínű. Érde-

⁷ Fairytaleneblog.blogspot.hu, 2013

⁸ Fairytaleneblog.blogspot.hu, 2013. Monica Mengarelli (1959-): Svéd táncosnő, Mats Ek Csipkerózsikájában ő táncolja a Smaragd Tündért.

kes, hogy épp az arany szín jelenik meg először, a színszimbolika szerint ugyanis ez a szín a beért termést is szimbolizálja. Majd szép lassan a darabban szereplő összes tündér megjelenik. Szám szerint négyen, az aranya, az ezüst, a zöld és a piros tündér. Ezeknek a színeknek a jelenléte a gyermek születésénél érdekes utalás.

Ugyanis a többi szín is valamilyen mértékben párhuzamba hozható a gyermekáldással. Az ezüstsztín a királyné szimbóluma, a zöld a természet megújulásának, a növekvő életnek a kifejezője, a piros pedig egyaránt lehet az élet és a halál jelképe, de a nemiség szimbólumának is tekinthető.

A tündérek nővéreként vannak jelen a gyermek születésénél, ez eltérés az "eredeti" változathoz képest, ugyanis ott a tündérek Csipkerózsika keresztelőjén jelennek meg először. Az apa a vajúdás ideje alatt keresztültáncolja a szülőszobát, sőt több táncos is megjelenik ugyanabban a jelmezben. Ez a technika, hogy egy karaktert egy időben több táncos táncol többször is megjelenik a darabban. Úgy vélem ennek oka minden esetben mást jelent, ezekre mind ki is fogok térni a későbbiekben. Itt valószínűleg az aggodalom mértékét növeli a több szereplő megjelenése. Az az állapot, amikor az apa minél több dologban szeretne segíteni az éppen szülő feleségének, azt gondolhatja, ha több részre szakad, hasznos eleme lehet a történeteknek. Pedig valójában ilyenkor egy férfi nem sok mindent tud tenni. Az egyik tündér ki is küldi őt a szülőszobából.

A születés

Ezután jelenik meg a szülészorvosként ábrázolt gonosz tündér Carabosse. A zene hangulata vészjóslóvá válik, Carabosse tánca is azt mutatja, hogy ő egy sötét karakter. A tündérek próbálják ellensúlyozni a gonosz erőket, a zene is igazodik ehhez, lággyá, játékosná válik. Majd kinevetik és elküldik Carabosse-t. Elég furcsa kép, hogy kecses mozdulatokat lejtenek, miközben a háttérben az anya épp vajúdik. Ismét a gonosz tündéren a hangsúly. A színpalak mögött kezd táncát, majd újra a színen láthatjuk. Kissé olyan érzést kelt mintha görcsösen próbálná bizonygatni, hogy szükség van rá a szülés folyamatánál. Egy fecskendő jelenik meg Carabosse kezében, ez utalás az átokra, az injekció a mesében szereplő szálka szimbóluma. A tündérek próbálják megvédeni az asszonyt, harcba is szállnak a gonosszal, de mind elveszítik a küzdelmet. Végül a férfi "vezeti le" egyedül a szülést. A csecsemő egy óriási tojásként jelenik meg. Ez összecseng Bettelheim gondolatával, miszerint a gyermek, amíg el nem éri a serdülő kort egy a szülei által kialakított védelmező burokban él. Csipkerózsika és a gonosz tündér későbbi kapcsolatára már itt is található utalás, ugyanis Carabosse a szülés után mint egy kígyó a földön csúszva hagyja el a színt. Mivel a kígyók tojással szaporodnak, így én azt gondolnám, ez kettőjük életének kapcsolatára utal. Az apa örömeiben ismét "megsokszorozódik" kifejezve ezzel határtalan boldogságát.

A lázadó

A következő pillanatban már a serdülőkorú Csipkerózsikával találkozunk, amint épp a szüleivel "autókázik". Jól megfigyelhető a kontraszt a karakterek között, míg a szülők boldogan táncolnak, addig a lány magába fordulva ül az autóban. A zene is örömet sugároz. Az apa és anya duettje inkább a kettőjük boldogságát fejezi ki, nem törődnek túl sokat azzal, hogy ebbe a lányukat is bevonják. A tér ismét üres, csupán a padlót borítja valamilyen füves tájra emlékeztető anyag. "Idilli" családi piknik képe látható. Mikor Aurora először táncra perdül mozdulatai dacosak, kissé szemtelének. Olyan érzést keltenek, mint mikor a gyerekek csak azért is az ellenkezőjét csinálják, mint amit a szülei elvárnak tőlük. A lányos iskolai uniformisra emlékeztető jelmez van. Ez utalás lehet a személyiség elnyomására, az öltözködés ugyanis, bármennyire is felszínesnek tűnik, fontos színtere annak, hogy az egyén kifejezze a külvilághoz való viszonyát. A szülők próbálják

megosztani lányukkal a boldog pillanatot, de ő folyamatosan csak lázad. A felfokozott állapotban Aurora elüti apját az autóval. Érdekes, hogy ezek után el is tűnik egy időre a fókuszról. Az anya és az apa egymással foglalkoznak, itt is felbukkannak Bettelheim gondolatai, hogy a szülők sok esetben nem értik, hogy mi megy végbe ilyenkor a gyerekeikben. Éppen ezért, mivel nem tudják kontrollálni a helyzetet, inkább nem is vesznek róla tudomást. A szülők duettje ismét a már ismert szeretetteljes kapcsolatot idézi.

Férfiak

A következő képben Aurórárt látjuk amint immár egyedül felhőtlen boldogsággal táncol. Humoros, néhol már kissé illetlen mozdulatait már nem a lázadás szüli, hanem a szabadság érzése. Ezt erősítve ismét megjelenik a karakter megsokszorozódása. Ebben a jelenetben megjelenik a lány érdeklődése a férfiak iránt. Aurora három különböző férfitípussal találkozik. Ebben a korban nem ritka a lányoknál, hogy rajongni kezdenek bizonyos típusú férfiak iránt. Ez a személyiség fejlődésével köthető össze. A férfi női kapcsolatok terén szerzett tapasztalatok fontos szerepet töltenek be a fejlődés folyamatában. A három férfi épp olyan sztereotip típusokat jelenít meg, melyek a lányok életében a legtöbbször megjelennek, mint potenciális pár jelölt.

Az első a „jófiú” karaktere, jólfésült, visszafogott megjelenésű férfi. A lány kelletlenül kezdetben nem túl érdeklődő fiúnak. De gyorsan megtalálják a közös hangot és egy igazán érdekes mozdulatokkal tarkított duettben táncolják el az egymáshoz fűződő viszonyukat. A mozdulatok, ahogy azt már többször is említettem nem különítenek el férfi és női szerepkört. Mindketten emelik a másikat. Bizonyos mozdulatok megismétlődnek, azzal a különbséggel, hogy egyszer a férfi egyszer pedig a lány táncolja ugyanazt. Bár táncuk közben folyamatos kontaktusban vannak egymással a lány az egyik mozdulat, ami tekinthető szerelem egyik fő kifejezőjének, a csók előtt megfutamodik.

Ebben a pillanatban kerül be a képbe a második férfi, a „rossz fiú”. Tipikus külsejű, szegecses ujjatlan ing, belőtt haj, és tetoválás. A cigaretta, mint a macsóság szimbóluma sem maradhat el. Amíg az előző férfi inkább érzelmi szinten volt érdekes a lány számára itt a táncban már nagyobb szerepet kap a testiség. A férfi füstöt fúj a lány szoknyája alá. Ez a szexualitással való első találkozás szimbóluma. Aurora próbálja utánozni a férfit, cigarettázik, mintha lemásolná a férfi mozdulatait. Azt gondolhatja, ha ugyanúgy cselekszik, ő is érett felnőtté válik.

A harmadik férfitípus a legérdekesebb, nála már mélyebb rétegeket érint Ek. Az előző két karakter egyszerű, mondhatni felszínes elemei egy lázadó kamaszlány életének. De a harmadik karakter, a kifinomult, tapasztalt idősebb férfi. Ő már az apakomplexus gondolatát is behelyezheti a képletbe. Bettelheim is utal erre, viszont az ő gondolatmenetében a lány apja és a herceg olvad egy személyé. Az idősebb férfi táncbemutatót tart Aurórának, mintha érettségét és tapasztaltságát próbálná firtatni. Ugrások, forgások mutatják tudás béli előnyét. Majd a három férfi, mint egy bálványt körbetáncolja lányt. Mivel egyikük sem kapta meg amit akart, magára hagyják Aurórárt.

Eltávolodás és az átok

Ismét az anyával találkozunk, de már egy idősebb, meggyötört karakter látható. A helyszín újra a lakás az asztallal. Az apa is megjelenik, de már közel sem olyan idilli a kettőjük viszony, eltávolodtak egymástól. Auróra "kérői" ajándékként három televíziót visznek a családnak. Szemtanúi lehetünk az "eltűnésének", ez talán a halálukat jelentheti, de ennek miérte nem tisztázott számomra. Majd újra megjelenik a három férfitípus, de csak mint tapasztalati maradványok. Ezt

azért gondolom, mert Aurora mindhárom esetben ugyanazt táncolja, mint a férfiak. Mintha a szerzett tapasztalatok beépültek volna a személyiségébe és azok mutatkoznak meg a táncban.

Elérkezünk a darab egyik legérdekesebb pontjához, Aurora és Carabosse találkozásához. Már az első pillanattól kezdve érezhető a megmagyarázhatatlan kapocs kettőjük között. Aurorából eddig nem látott érzéseket vált ki a férfi látványa. Érdekes, hogy a találkozás egyáltalán nem kelt negatív érzéseket. A duettjük szenvedéllyel teli és valódi, akár azt is mondhatnánk, hogy boldogságot sugároz. A "gonosz" egy pillanatra megszűnik gonosznak lenni. Azonban ez az állapot nem tart soká, Carabosse-on ismét úrrá lesz a sötét erő, ami jelen esetben a drogfüggőség. Aurora próbálja megakadályozni, de a férfi "belövi" magát.

A zene a mámoros pillanatok alatt lággyá, kedvessé válik, mintha Ek azt sugallná, hogy ez egy jó állapot. Ami részben igaz is, nehéz pozitív dolgokat kapcsolni a drog fogalmához, de sajnos vitathatatlan, hogy a szer használatának van olyan aspektusa, ami a boldogsággal kapcsolható össze. Aurorát elbűvöli a látvány, hogy létezik valami, ami képes ennyire pozitív állapotot előidézni. Elmúlik a fájdalom, a félelem, a magány. Ez csak néhány azon érzések közül, amivel egy kamasznak meg kell küzdenie a felnőtté érése során. Persze ezek nem kor függők, ugyanúgy része egy felnőtt életének is, de egy fiatal még nem kiforrott személyiség egészen máshogy éli meg ezeket a dolgokat. Például úgy, hogy két kézzel kapkod bármilyen típusú megoldásért. Aurorával is ez történik, hatalmába keríti a megoldás lehetősége, így ő is beadja magának a drogot. Itt érzem fontosnak visszatérni arra a korábban említett részre, amikor Carabosse egy injekcióval áll a szülőszobában. Az átok, ami Csipkerózsika „halálát” okozza beteljesült. A darab elején a "gonosz" tündér egy valódi injekciót tart a kezében. Itt azonban amikor Aurora találkozik a halálos szerrel, már mozdulat formájában jelenik meg a tű. Úgy tűnik a közös kábulat nyitja meg Aurora lelkét. Táncukat áthatja a szeretet és megnyugvás.

Függőség

A következő jelenetben egy idős hölgyet látunk, aki hamut szór szét a színpadon. Ez a halál, az elmúlás szimbóluma lehet, a szín olyan érzetet kelt, mint egy porig égett világ. Aurora ebben sötét környezetben táncol egy kisebb, eléggé neurotikus, és burleszk-szerű szólót. A zene használatával is ezt erősíti Ek, néhol belassul, néhol pedig épp ellenkezőleg, irreálisan felgyorsul. Aurora ajultan esik össze, és megjelennek a tündérek. Mit sem törődnek a helyzet súlyosságával, harsányan vitatkoznak. Majd öltözköjükkel megegyező színű seprűkkel eltakarítják a hamut. Ez igazán humoros szimbóluma a varázslatnak. Persze itt sem elégednek meg azzal, hogy "segíthetnek". Feltétlen megkellszakítaniuk a "varázslatot" egy kis szórakozással.

A tündérek rátalálnak Aurorára, akinek táncmozdulatai erőteljesen az elvonási tüneteket idézik. Carabosse próbálja a lány csillapíthatatlan vágját törődésével és szeretetével ellensúlyozni, de hiába Aurora hajthatatlan, szüksége van a szerre. A darabban először színpalak mögött egy pillanatra megjelenik a herceg, aki monitorokon figyeli, hogy mi történik. Tájékozva és svédül kiabálva rohan be a színpadra. Mivel nem ismerem a nyelvet, csak találgatni tudok, mit mondhat, bennem olyan érzést keltett, mintha elégedetlen lenne a "hercegnőjével". Mintha azt mondaná „Nekem nem ilyen szerelmet ígérték”. Az egyik tündér a kezébe nyom egy távirányítót, az egész színpad egy képernyővé válik, a herceg pedig nézni kezdi a műsort. Itt jól kirajzolódik Mats Ek szatirikus humora. A klasszikus romantikus balettek paródiája látható itt. A nő kék színű tütüben a férfi pedig ugyancsak kék testhez simuló nadrágban táncol. Majd egyre többen lesznek, mígnem már három pár táncol a színpadon. Mély mögöttes tartalom nélküli tánc ez, a táncosok arca nem mutat valódi érzelmeket.

A show, a szerelem

Ezután, szintén mintha egy televízióban nézné a herceg, a négy tündér rövid szólókat táncol. A tündérek magyarázkodása, táncban meséli el, hogy valójában nekik nagyon fontos dolgaik voltak, női kliséket jelenítenek meg. Mintha azt akarnák kifejezni, hogy ők elsősorban nők és csak azután varázslények, és sokkal fontosabb feladataik is vannak mintsem mások életébe beavatkozni. A herceg dührohámot kap a látottaktól, a sértődött tündérek kiráncigálják a színről.

Aurorát Carabosse betolja az autóban. A lány meggyötört, megöregedett, a jelmeze is utal erre, hasonló színű és szabású, mint az idős anyjéé volt. Keserűes szerelemi táncot láthatunk, a férfi próbálja boldoggá tenni a lányt, de valami elromlott. Nagy valószínűséggel a drog hiánya okozza a lány boldogtalanságát. Aurora jobban ragaszkodik a szerhez, mint Carabosse, a férfinak elég lenne a lány szerelme is. Érdekes, hogy ő maga csábította Aurorát a függőségbe, és most ő az, akinek nincs szüksége drogra. Vagyis másfajta függőség lett úrrá rajta. A „szerelem olyan, mint a drog” kifejezés találó lehet ebben a helyzetben.

Végül sajnos a férfi törődése nem győzi le Aurora vágját, így újra beinjekciózzák magukat. A hatás nem marad el, ismét "boldognak" érzik magukat, de ez egy magányos boldogság, mindketten egyedül, magukba fordulva táncolnak. Az "én" a fontos, nem a köztük lévő kapcsolat. Persze nem marad el a "találkozás", a saját világukba merülve is rátalálnak egymásra. Kissé komolytalan, de mégis szép beteljesülését láthatjuk szerelmüknek.

A gyilkosság és a hallevés

Az idős hölgy jelenik meg ismét a színen. Ahogy a tárcájával táncol, olyan mintha egy védtelen zsákmány lenne, amit a ragadozó, Carabosse a távolból figyel. A férfi kezdetben kéregetni próbál, egyértelműen pénzre van szüksége, hogy drogot vásárolhasson, és ezzel boldoggá tegye Aurorát. Ez a próbálkozása kudarcba fullad, ezért kénytelen drasztikusabb módszerhez folyamodni. Bármit megtenne szerelméért, még lopni is képes volna érte. Nem sikerül a terve, az idős hölgy felülkerekedik rajta. Egyre több és több idős hölgy karakter jelenik meg, mint ahogy a darabban többször is, egy gondolat nyomatékosítására.

Ebben az esetben Carabosse lelkiismeretét szimbolizálják a szereplők. Bekebelezik a férfit, rávilágítanak tettének súlyosságára, és hogy a nemes érdek nem írja felül a gonoszságot. Kétségbeesésében Carabosse meg akarja gyilkolni az asszonyt, de a herceg egy pisztollyal lelövi őt. Olyan mértékű agresszió és düh mutatkozik meg a hercegen, amit eszünkbe sem jutna összekapcsolni a hercegi karakterrel. Távolról sem ismerhető fel benne a tündérmesék magasztos, jóra való, "álom férfi" karaktere. Nekem először a herceggel kapcsolatban az a gondolatom támadt, hogy Ek azokat a férfitípusokat kívánja kifigurázni, akiknek minden az ölébe hullik, a kisujjukat sem kell mozdítani, hogy valamit megszerezzenek. Akik azt gondolják, számukra eleve el van rendelve a boldogság. A jóságos herceg egy pillanat alatt veszíti el a megszokott helyét a világban. Carabosse holttestét két háttér munkás férfi kihúzza a színről. Kétség sem férhet hozzá, nem léteznek tündérmesék, a valóság mindig közbeszól. A herceg megsemmisülve omlik össze a színpadon.

Ezt követően egy meglehetősen furcsa közjáték következik, egy fekete séfruhában lévő férfi feltehetőleg egy hallevést készít. Ennek az értelmét nem sikerült megfejtennem, úgy gondolom a koreográfus valamilyen elidegenítő hatást akart előidézni. Még az fordult meg a fejemben, hogy a hal a herceget szimbolizálja. Ahogyan ordítva fut össze-vissza a színpadon, kissé úgy fest, mint a vergődő hal az edényben.

A csók, a beteljesülés

Ezután a herceg szőlőjét láthatjuk, amibe berobog Aurora az autóval és balesetet szenved. A szőlő egyszer csak csoportos táncá alakul. Újra megjelenik a karakter megsokszorozódása, a herceg örömtáncot jár, hogy végre megtalálta "szerelmét". A herceg kapva kap az alkalmon és csókjával próbálja felébreszteni az eszméletlen lányt. Azonban a hatás, mint ahogy a darabban oly sokszor, most sem egy tündérmesét idéz. Aurora enyhe undorral törli le szájáról a csókot.

Duettjük érdekes ívet jár be, a kezdetben távolságtartó Aurora egyre elfogadóbbá válik a helyzettel kapcsolatban. Megengedi magának a boldogság érzését a várva várt herceggel. Ez azonban nem valódi érzelmek. Az ember egy életen át keresi az igazit, de valójában nem mindig mi döntjük el, hogy kibé leszünk szerelmesek, azt viszont igen, hogy ki mellett éljük le az életünket. Aurorának, hisz a darab utolsó jelenetében visszaköszön az első kép. A helyszín ismét az üres tér az asztallal, csak immár Aurora és a herceg foglal helyet a családi fészekben. Aurora áldott állapotba kerül, a herceg repesve várja a kis jövevényt. A gyermeket szintén, ahogy a darab elején, egy tojás szimbolizálja. Ez a tojás azonban fekete színű. Aurora világra hozta Carabosse gyermekét. valódi szerelme halott, nem sok választása van, bele kell törődnie a sorsába. Bármennyire szomorú is kimondani a darabban először viselkedik érett, kiforrott személyiségként. A felnőtt lét egyik ismérve ugyanis nem más, mint az elfogadás képessége. Várhatunk a csodára, vagy a tökéletes hercegre a fehér lovon, de ha nem jön, vagy nem olyan mint amilyet vártunk, az élet akkor is megy tovább. El kell döntenünk, hogy életünk végéig várunk, vagy megpróbálunk valóban élni, ha léteznek tündérmesék, ha nem.

A záró kép igazán erős, a herceg sajátjaként öleli magához a tojást, vagyis a gyermeket. Ez pontosan azt szimbolizálja, amit fentebb említettem, ha elfogadjuk, amit az élet elénk gördít, talán van esélyünk egy boldog életre.

Összegzés

Mats Ek valami egészen hihetetlen dolgot művelt Csipkerózsika történetével, megtalálta a mű aktualitását. Egy mindenki számára ismert tündérmesét változtatott tanító célzatú gondolattá. Megmutatta, hogy a szerelem nem csak olyan lehet, mint a mesékben. Olykor fájdalommal, megpróbáltatásokkal teli, de épp ez teszi valódivá.

Fontos gondolatok fogalmazódnak meg a függőségről is. Teljesen mindegy mi a függőség tárgya, drog, alkohol, vagy bármi más, az átok nem az, amikor az ember már képtelen ezek nélkül a dolgok nélkül élni, hanem az út, amíg eljut odáig. Mats Ek Csipkerózsikája mind a szülőknek, mind pedig a gyerekeknek fontos példával szolgálhat. Ha két szóban kellene összefoglalnom a látottakat azt mondanám, megértés és elfogadás. Erre tanít ez az előadás.

Irodalomjegyzék

Fuchs Livia: Csipkerózsika, a lázadó. Magyar Hírlap (1997) 07. 07.

N. n. (1999): Sleeping Beauty is a junkie. The Guardian, augusztus. 23.
Sorenson, Margareta: Mats Ek. Bokforlaget Max Strom, 2011.

Elektronikus hivatkozások

fairytalenewsblog.blogspot.hu (2013): Mats Ek's Modern „Sleeping Beauty” Is A Recovering Junkie Making Her Own Happy Ending. Forrás:<http://fairytalenewsblog.blogspot.hu/2013/10/mats-eks-modern-sleeping-beauty-is.html?m=1>

Raskauskas, Stephen (2013): Mats Ek's Sleeping Beauty no sleeper at Les Grands Ballets. Forrás:<https://bachtrack.com/review-oct-2013-mats-eks-sleeping-beauty-grands-ballets-montreal>